

LITTERATUR

DEN UNGE MANNERHEIM

Av professor *ERIK ANNERS*

Marskalken av Finland har länge framstått som ett klassiskt exempel på hur en statsman och fältherre förvandlas från människa till institution. Varken hans egna memoarer eller den rikt flödande litteraturen kring hans gestalt har förhjälp till någon djupare kännedom om hans verkliga personlighet. I sina "minnen" har han ju endast tecknat de yttre dragen av sitt händelserika liv — om sin inre utveckling var han nästan sammanbitet förtegen. Man kan knappast tänka sig större kontrast mellan Mannerheims självbiografiska teknik och t. ex. Herbert Tingstens. Om den senare har vi ur hans egen mun fått veta nästan allt — om Gustaf Mannerheim har vi av honom själv knappast fått veta någonting, som vi inte visste förut.

De fragmentariska inblickar i hans karaktär, personliga uppträdande och vanor, som kommit oss till del genom anekdotmaterialet — här och var ner-tecknat, och eljest cirkulerande i en med tiden förmodligen alltmer förvanskad muntlig tradition — har inte varit till mycken nytta.

Det är därför en verklig sensation, när historikern och rättsvetenskapsmannen Stig Jägerskiöld, genom sina släktband själv nära knuten till Finland liksom till ätten Mannerheim, lagt fram en biografisk framställning omfattande Gustaf Mannerheims liv fram till år 1906. Ty biografien bygger på ett brevmaterial av märklig rikedom, ett material, som hittills tycks ha varit okänt för andra än den närmaste familjekretsen och ej kunnat utnyttjas

av forskningen. Med denna Jägerskiölds biografi — som han lovat fortsätta — har vi nu fått början till den levnadsteckning av Gustaf Mannerheim, som vi länge saknat, och därmed möjlighet att bättre förstå människan bakom verket.

Brevmaterialet utgörs i första hand av Mannerheims egna brev till far och syskon och övrig släkt liksom — i mindre omfattning — av deras svar till honom. Det går tillbaka till hans tidiga ynglingaår och flödar sedan i en jämn ström till den punkt, där Jägerskiöld denna gång gjort halt, nämligen till det år då Gustaf Mannerheim begav sig ut på sin långa ritt i Ostasien. Det är därtill fråga om ett material av högsta intresse; vi får verkligen de inblickar i Gustaf Mannerheims personliga utveckling, motiv och karaktär, som gör det möjligt att förstå vad han gjorde och vad som hände honom.

Det som alldeles särskilt fånglar i den nya bild av Gustaf Mannerheim, som träder fram i breven, är den kamp han från unga år måste föra både mot sig själv och mot vidriga öden — för att hans liv inte skulle utmynna i ett misslyckande.

Hans ungdomstid representerar på sätt och vis ett blad i den svenskfinländska ståndscirkulationens historia. Det var visserligen inte alltför märkligt om rika, begåvade och karaktärsfasta baroner nådde långt i det gamla privilegiesamhället — men Gustaf Mannerheim var i själva verket från tidiga år fattig och utan föräldrars

stöd. Hans far Carl Robert Mannerheim rymde från sitt ansvar för hustru och sju barn, och modern dog kort därefter. Men välvilliga släktingar trädde emellan med hjälp till försörjning och skolutbildning. Så långt räddades barnen undan en katastrof. Värre var det när den unge Gustaf Mannerheim tycktes brista i karaktär och ambition, trots släktingarnas ekonomiska hjälpsamhet och välmående råd. Han relegerades, först från lycéum, sedan från kadettkåren i Fredrikshamn — ett ställe, dit äventyrliga unga herrar skickades för att lära sig mores. I intetdera fallet tycks det ha rört sig om annat än pojktigt okynne och tämligen alldagliga uttryck för pubertetsoro hos en pojke med fantasi, starka självhävelsebehov och ett visst egensinne. De pojkar, som inte någon gång bråkat i klassrummet och kastat sten på andra fönster eller som ynglingar undgått disciplinstraff för bondpermission, må väl inte vara alltför talrika!

Men hans släktingar — och särskilt morbrodern Albert von Julin, som i många år ekonomiskt stod in loco parentis — såg inte saken så. Det fanns bara ett sätt för en fattig pojke att komma fram här i världen, menade de, att med flit och allvar vinna aktning och förtroende. Slakten tycks efter den andra relegationen ha börjat undra om unge baron Gustaf besatt någondera egenskapen.

Åtminstone en person måste emellertid ha varit övertygad om hans möjligheter till en lysande karriär — han själv. Det är den förklaring, som indirekt framträder till det djärva beslutet att gå i rysk militärtjänst. Det är uppenbart att han inte siktade på månen för att träffa skogsbrynet — han avsåg att prestera just ett månskott. Med outtröttlig envishet och en psykologiskt välberäknad argumentation lyckades han förmå sin försiktige

och realistiske morbroder att finansiera först Nikolajevska kavalleriskolan i Petersburg och därefter det ekonomiskt våldliga företaget att via släktrationerna gå till ett av det ryska rikets främsta rangregementen — Chevaliergardet. Gustaf Mannerheims avgörande och oavlåtligt upprepade argument för detta senare steg, som väckte djup oro inom slakten, var att i Ryssland kunde man inte göra karriär på begåvning, arbete och karaktär. Man måste vara i centrum, draga uppmärksamheten till sig, förskaffa sig relationer och protektion — först då uppmärksammades måhända också förtjänst och förmåga.

Denna kalla realism hindrade inte att Gustaf Mannerheim ivrigt vinnlade sig om tjänstemeriter. För relegationen från kadettskolan revanscherade han sig med en utmärkt studentexamen i Helsingfors och vid kavalleriskolan placerade han sig i täten. Hans insatser som officer präglades av ambition och yrkesnit, egenskaper, som då för tiden inte lär ha varit anmärkningsvärt rikt företrädda bland ryska gardesofficerare. Yrkesnitet, liksom hans skicklighet som hästkarl, uppmärksammades. Hans eleganta kavalersgestalt och hans älskvärda maner gjorde honom därtill eftersökt och omsvärmad i societetslivet. Därmed var hans lycka gjord — i yttre mening. Alltsedan sin tjänst vid Chevaliergardet hade han de relationer och den protektion, som krävdes för att få eftertraktade kommenderingar på den i det tsaristiska Ryssland förmodligen mer än annorstädes osäkra vägen till högre befäl.

Men hans lycka — i inre mening — gick förlorad. Hans giftermål med Anastasia Arapova — förmögen generaldotter av gammal rysk adel — slog inte väl ut. Det tycks ha varit ett resonemangsparti i tidens stil mellan en skuldsatt gardesofficer och en för-

mögen ung dam av lämplig familj. Efter några års solsken i säker ekonomisk ställning förmörkades himlen för Gustaf Mannerheim. Hustrun, som tycks ha haft ett svårartat och svårhanterligt lynne, lämnade honom. Därmed bröts hans ekonomi ner. De båda dottrarna förlorade han också — han kunde ju inte försörja dem.

Skuldsatt och deprimerad blev societetslivet honom outhärdligt — han gick i fält till Manchuriet, där det rysk-japanska kriget gav en yrkesofficer tillfälle att lära sig sitt yrke på blodigt allvar.

Gustaf Mannerheim tycks också i högsta grad ha tagit krigstjänsten på allvar. Han visade där det orubbliga personliga mod och de militära ledaregenskaper, som förde honom till de höga befäl han senare nådde i livet. Samtidigt tycks krigstjänsten ha verkat som en avledare av den inre disharmonien. Hans personlighet växte — liksom en gång tidigare i hans liv — under trycket av inre olycka och yttre plikt.

När en författare utlovar fortsättning brukar det höra till pjäsen att en anmälare talar om förväntningarna inför löftets uppfyllande — undan-tagandes, givetvis, de situationer, där det är anmälares ledsamma plikt

att undanbe sig och andra de i utsikt ställda resultaten av nya författarmödor.

Denna gång är det berättigat att med eftertryck tala om spända förväntningar. Stig Jägerskiöld har inte bara haft ett unikt material till förfogande i sitt angrepp på en historisk-biografisk uppgift av alldeles särskild storleksordning. Han har också löst sin uppgift på ett föredömligt sätt. Med det starka känslöengagemang, som han bör ha haft i sitt arbete, hade det legat nära till hands att dramatisera skildringen och att pressa källmaterialet. De farorna har han förstått undvika; med en elegant och samtidigt i bästa mening okonstlad stilistik ger han en kongenial ram till brevens personliga och naturliga tonfall. Där källmaterialet i en annan författares hand kunde ha föranlett det slags djärva spekulationer och djuppsykologiska betraktelser, som inte sällan gör moderna biografier svåruthärdliga, där låter han breven tala för sig själva eller stannar vid varsamma kommentarer till de upplysningar materialet ger.

Så skall sannerligen en biografi efter den klassiska modellen "Life and letters" skrivas.

OM amerikaniseringen

Med en något oförfärad generalisering kan man påstå, att under de senaste två hundra åren, ha vi svenskar genomskridit tvänne stora skeden av utländska påverkningar och imitationseggelser. Det första var det franska, det andra det tyska skedet. Nu ha vi oneligen glidit in i det tredje — det engelsk-amerikanska; och man kan med tillförsikt lägga tonvikten på det sammansatta ordets sista del.

Svensk Tidskrift 1925

*Sveriges största politiska
studentförbund*

FORMAR MORGONDAGENS POLITIK

Svensk Linje

**modern
konservativ
debatt**

SVENSK LINJE
organ för
SVERIGES KONSERVATIVA STUDENTFÖRBUND

SVENSK LINJE utkommer i år med 7 nummer

PRENUMERATION

sker genom inbetalning av 15:— på postgiro 29 82 24, Göteborg,
eller genom anmälan till tel. 08/32 87 39, måndag—fredag kl. 9—12